

AZ AKTUÁRIUSI SZABVÁNYOKRÓL

Hanák Gábor (aktuárius igazgató, KPMG Tanácsadó Kft.) e-mail: gabor.hanak@kpmg.hu
(az IAA Actuarial Standards Committee tagja, az AAE Standards Project Team elnöke)

ÖSSZEFOGLALÓ

Az aktuárius szakma nemzetközileg és Magyarországon is arra törekszik, hogy szakmaiságát erősítse, mégpedig elsősorban abból a célból, hogy az aktuáriusi szolgáltatások felhasználói (főként a biztosítók, pénztárak, hatóságok vezetői) megbízhasanak e szolgáltatások minőségében. Ennek érdekében az utóbbi néhány évben előtérbe kerültek a gyakorlati szabványok megalkotásának és alkalmazásának a kérdései. A cikk áttekintést ad arról, hogy mi történt e téren nemzetközileg, illetve Magyarországon. A magyar aktuáriusoknak 2016-tól aktuáriusi munkájuk során alkalmazniuk kell az általános aktuáriusi gyakorlatra vonatkozó szabvány rendelkezéseit.

SUMMARY

The actuarial profession, both internationally and in Hungary as well, has been pursuing strengthening its professionalism primarily in order that users of actuarial services (mostly leaders of insurers, pension and health schemes and authorities) can trust the quality of such services. In order to do that, issues related to developing and applying actuarial standards of practice has become topical over the past few years. The article provides an overview about what has happened in this regard internationally and in Hungary. Hungarian actuaries should apply the provisions of the standard on general actuarial practice from 2016 when providing actuarial services.

Kulcsszavak: aktuárius, aktuáriusi szolgáltatások, szakma, szabvány

JEL: G22

Key words: actuary, actuarial services, profession, standards

JEL: G22

DOI: 10.18530/BK.2015.4.16

<http://dx.doi.org/1018530/BK.2015.4.16>

Nemrég kétszeres átszállással utaztam egy külföldi aktuáriusi rendezvényre. Valamilyen érdekes véletlen¹ folytán mindkét átszállás során (az egyik esetében kétszer is), továbbá a célállomás „bevándorlási” ügyintézője során elhangzott az a kérdés, hogy „Mi a foglalkozása?”. Ilyenkor egy idő óta szemrebbenés nélkül rávágom: aktuárius. (Korábban ezt nem mertem mondani, vagy ha mertem, igencsak megrebbent a szemem: na, most mi lesz?) A négy esetből háromszor ezt volt a reakció: ??? Hogy a negyedik esetben a bevándorlási ügyintéző valóban tisztában volt-e azzal, mi is az aktuárius, az számomra kétséges, de ő – szemrebbenés nélkül – tudomásul vette. Lehet, ha azt mondom: piréz, akkor sem reagált volna másként.

De mi is az az aktuárius?

A biztosítási törvény például csak a vezető aktuáriust és az aktuáriusi feladatkört ellátó személyt határozza meg (az, aki a törvény által meghatározott feladatokat ellátja), de arról nem beszél, hogy ki is az a (nem vezető) aktuárius. Ez olyan magától értetődő, nem?

A Wikipedia szerint „Az aktuárius olyan szakember, aki a kockázatok pénzügyi hatásait elemzi, és a következtetésekből levont módszereket alkalmazza a gyakorlatban.”² Ennek a definíciónak minden szava fontos. Jelen írás szempontjából annak van jelentősége, hogy az aktuárius nem akármilyen kockázatelemző, és az elemzés alapján választott módszert alkalmazó lény, hanem szakember. Mit is jelent az, hogy valaki – a jelen kontextusban szűken értelmezve – szakember? Azt, hogy egy szakmához tartozik. És mi a szakma?

A Wikipedia szerint „A szakma fogalma bizonyos tevékenységi kör betöltéséhez szükséges ismeretek, készségek, képességek, tapasztalatok együttesét jelenti.”³

Minél több és erősebb követelményt szükséges teljesíteni egy adott szakmához való tartozás biztosítására, annál nehezebb bekerülni a szakmába, viszont az adott szakmába tartozók által előállított termékek, illetve nyújtott szolgáltatások minősége annál megbízhatóbb, és a vevők, illetve a felhasználók annál inkább bizalommal fordulhatnak a szakma képviselőihez.

Milyen követelményeket szoktak tipikusan megfogalmazni ahhoz, hogy valaki egy szakmához tartozónak mondhasa magát? Elsőként említhetjük a tudás megszerzéséhez és korszerűen tartásához kapcsolódó követelményeket; ilyen lehet bizonyos végzettség, képzés megszerzése, meghatározott vizsgákon való megfelelés; a szakmai továbbképzési követelmények teljesítése. További elvárásaként szokott jelentkezni az adott területen megszerzett tapasztalat. Gyakran követelmény meghatározott magatartási formák, etikai szabályok betartása a szűkebb szakmai vagy akár a tágabb társadalmi tevékenységek végzése során; ez többnyire magában foglalja az etikai szabályok be nem tartása esetén meghatározott szankciók alkalmazásának (végső soron a szakmából való kiűzetésnek) a lehetőségét. Végül több esetben találkozunk olyan szabályok betartásának a követelményével, amelyek nem a magatartási, etikai kódexből fakadnak, hanem azt rögzítik, hogy a szakmai tevékenység során bizonyos feladatok ellátásával

kapcsolatban hogyan kell eljárni. Ez utóbbiakat nevezzük gyakorlati szabványoknak (e cikkben röviden: szabványoknak).

Például egy orvosnak ahhoz, hogy szakmáját gyakorolja, be kell tartania bizonyos, nem etikai, hanem szakmai előírásokat. Ezeket az előírásokat nem vagy nem feltétlenül jogszabály rögzíti, hanem az adott szakma saját maga fogalmazza meg az alkalmazandó szabályokat, protokollokat.

A jó szabvány fő haszna, hogy a termék vagy szolgáltatás minőségében annak használója megbízhatson.

Az aktuárius szakma nemzetközi szinten⁴ mintegy öt évvel ezelőtt döntött úgy, hogy kezdeményezője és aktív előmozdítója lesz olyan nemzetközi aktuárius modellszabványoknak, amelyeknek megfelelő szabványokat nemzeti szinten is lehet alkalmazni, és amelyek hosszabb távon egyfajta konvergenciát valósíthatnak meg.

Mire jók a szabványok?

A jó szabványok rákényszerítik a szakma művelőit arra, hogy munkájukat meghatározott és az adott kontextusban alkalmasnak tekintett elveknek, illetve szabályoknak megfelelően végezzék. A jó szabvány fő haszna azonban nem abban rejlik, hogy a szakma művelőinek kapaszkodót nyújtson a jó minőség eléréséhez, hanem abban, hogy a szakma művelői által nyújtott termék vagy szolgáltatás minőségében annak használója megbízhatson. A fő szempont tehát a felhasználóé. A felhasználó pedig nagyon nagy kört fedhet le. Például egy biztosítónál dolgozó aktuárius esetében az elsődleges felhasználó maga a biztosító, azonban áttételesen felhasználók a biztosítóval kapcsolatban lévő ügyfelek (biztosítottak, szerződők, kedvezményezettek, károsultak, közvetítők), illetőleg a felügyelő hatóság is, továbbá a biztosítási tevékenységhez kapcsolódó egyéb szervezetek, mint például az elemzők, tanácsadók, auditorok. Amennyiben e tág felhasználói kör arra támaszkodhat, hogy az őt érintő aktuáriusi természetű kérdésekben a számukra „szolgáltatást nyújtó” aktuáriusok jó szabványoknak megfelelően végzik a munkájukat, akkor az aktuáriusi szolgáltatások minőségében megbízhat – legalábbis sokkal inkább megbízhat, mint akkor, ha az aktuáriusokat nem kötik ezek a szabványok.

A szabványok előnyei és hátrányai

Mint láttuk, a szabványok haszna elsősorban abban jelentkezik, hogy a szakma művelői által előállított produktum (legyen az akár aktuáriusi szolgáltatás) felhasználói megbízhatnak e produktumokban. A felhasználók számára ez nem pusztán azért előnyös, mert a szabványok alkalmazásával minőségi minimum kerethez jutnak, de

az adott szabványok alkalmazási körén belül egységes keretrendszerben bízhatnak. Például, maradva az aktuáriusi szabványok körénél: egy biztosítócsoport támaszkodhat arra, hogy a közös nemzetközi szabványok alkalmazása esetén valamennyi tagvállalatnál azonos alapelvek mentén jutnak hozzá az aktuáriusi szolgáltatásokhoz. További előny az, hogy a szakma művelőit rákényszerítik meghatározott protokollok alkalmazására, ezzel segítve őket abban, hogy munkájukat magas minőségi követelményeknek megfelelően végezzék.

Ugyanakkor hátrányként jelentkezhet az, hogy a szabványoknak megfelelni kívánó szakemberek számára a megfelelés több figyelmet és többletmunkát jelent.

Amikor a témánk szempontjából vizsgált aktuáriusi szabványokat vesszük górcső alá, azok előnyeit és hátrányait kívánjuk mérlegelni, mindig gondoljunk az orvosi szakmával való párhuzamra. Igaz, hogy az orvosnak sokat kell tanulnia, és rendszeresen továbbképzéseken kell részt vennie, oda kell figyelnie a szakmai szabványok alkalmazására; ezzel szemben a beteg (vagyis aki számára az orvos a szolgáltatását nyújtja) számára megnyugtató, ha szakmai szabványok szerint eljáró szakember vizsgálja, illetve gyógyítja. Ki akarná magát kitenni kuruzslóknak?⁵

A magyar aktuáriusok számára további előnyt jelenthet az, hogy amennyiben a MAT tagjaként munkájuk során tekintettel kell lenniük bizonyos aktuáriusi szabványokra, úgy mind hazai, mind nemzetközi megítélésük javul, adott esetben könnyebben kapnak magas minőségi követelményeket megkívánó (és ezért vélhetően jól fizető) munkát – akár belföldön, akár külföldön.⁶

A nemzetközi aktuáriusi szabványok célja

A nemzetközi aktuáriusi szervezetek, mint az International Actuarial Association (IAA) és az Actuarial Association of Europe (AAE) úgynevezett modellszabványokat alkotnak meg és bocsátanak ki. A modellszabvány maga nem szabvány, annak rendelkezéseit senkinek nem kell betartania (kivéve, ha egy aktuárius valamely munkája kapcsán arra hivatkozik, hogy a munkát egy adott nemzetközi aktuáriusi modellszabványnak megfelelően végezte), viszont mind az IAA, mind az AAE arra ösztökéli tagszervezeteit, hogy az általuk kibocsátott modellszabványokkal lényegi konzisztenciát⁷ megteremtő helyi szabványokat bocsássanak ki. Valamely tagszervezet által kibocsátott szabvány (amely adott esetben lényegi konzisztenciát valósít meg adott nemzetközi modellszabvánnyal) azonban már kötelező lehet az adott tagszervezet tagjai számára.

Az IAA és az AAE modellszabványai kibocsátásának alapvető célja az, hogy a magas minőségű aktuáriusi gyakorlat elősegítésén keresztül a közérdeket szolgálja, amennyiben az aktuáriusi szolgáltatások tág felhasználói köre hasznos, releváns, konzisztens, világos és megbízható információkhoz jut. Továbbá a modellszabványok lehetővé teszik azt, hogy hosszabb távon a nemzeti szabványok terén nagyfokú konvergencia valósulhasson meg.

Fontos hangsúlyozni azt, hogy a szabványok konvergenciája nem jelenti maguknak a szolgáltatásoknak a konvergenciáját: az aktuáriusi gyakorlat, az üzleti és a kockázati eltéréseket követve eltérő jellegű lehet az egyes országokban, illetve az egyes országokon belül az egyes vállalatoknál. Ennek ellenére a szolgáltatásokat szabályozó keretekben (vagyis a szabványokban) lehetséges a közeledés, a konvergencia.

A nemzetközi aktuáriusi szabványok elvi jellege

Minthogy az aktuáriusi szolgáltatások az adott kockázatok megragadására szolgálnak, és maguk a kockázatok, természetüket tekintve – annak ellenére, hogy bizonyos átfogó elvi kategóriákba általában besorolhatók⁸ – rendkívüli változatosságot mutatnak, nem lehetséges olyan konkrét szabályokat felállítani, amelyeknek minden esetben célszerű megfelelni. Ezért a nemzetközi szervezetek, különösen figyelembe véve egyfelől az egyes országok közötti gyakorlatok különbözőségeit, másfelől maguknak a szervezeteknek az egyik működési alapelvét: a szubszidiaritás⁹ elvét, eleve elvetették azt a megközelítést, hogy az általuk kidolgozandó modellszabványok konkrét szabályokat tartalmazzanak. Ezek helyett a modellszabványok elveket fektetnek le, és az aktuáriusoknak munkájuk során ezen elveknél megfelelő konkrét gyakorlatot kell folytatniuk.

A modellszabványok elveket fektetnek le.

Vegyünk egy konkrét példát. Sokszor kritizált szabálya a Tartalékrendeletnek¹⁰ a 9. § (2) a) pontja, mely szerint „olyan új termék vagy egyedi szerződés esetében, amelyet a biztosító még nem művel három éve, és amelyre az ágazat többi biztosításától elkülönítetten kíván IBNR tartalékot képezni, azt a tárgyévben a termék tárgyevi megszolgált díjának maximum 6 százalékának erejéig teheti. Magas káralakulású vagy erőteljesen fejlődő állomány esetén a biztosító ettől magasabb mértékű IBNR tartalékot is képezhet. Ennek indokoltságát számításokkal kell alátámasztani”. Valójában a magas káralakulásnak nincs semmiféle aktuáriusilag alátámasztható kapcsolata a károk késői jellegével. Az IBNR tartalék szintjét inkább a vállalt kockázat és az abból fakadó károk bekövetkezéséhez képest vett bejelentési késés dinamikája határozza meg. Például a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítások (kgfb) esetében közismert az, hogy a károk bejelentése sokkal nagyobb késést mutat a bekövetkezéshez képest, mint mondjuk a casco ágazatban. Akár erőteljesen fejlődő az állomány, akár nem, a károk egy része – megjegyzendő: éppen a nagy kárfizetéssel járó károk esetében jellemző ez – jelentős késéssel kerül bejelentésre. Szakmai körökben köztudomású, hogy a kgfb ágazatban a megszolgált díjak 6 százaléka elégtelen IBNR tartalékot eredményez az ágazat művelésének első három évében. Itt tehát azt látjuk, hogy a konkrét szabály

(a megszolgált díjak legfeljebb 6%-a) alkalmazása szakmailag helytelen gyakorlatot eredményezhet.

További problémaként említhető a fenti megfogalmazással kapcsolatban az, hogy hogyan kell értelmezni a kockázati kiegészítőket tartalmazó megtakarítási életbiztosítások esetében. Ilyen esetben a késői károk értelemszerűen nem vonatkozhatnak a főbiztosítás szolgáltatására (hiszen a lejáratú szolgáltatás vagy a visszavásárlás a dolog természetéből fakadóan nem lehet késői), ezért teljesen észszerűtlen lenne ilyen esetben a termék teljes tárgyevi megszolgált díját venni alapul.

Hangsúlyozandó, hogy a szabály nem minden esetben problémás, de van olyan, nem is elhanyagolható jelentőségű helyzet, amikor a szabály csődöt mond.

Ezzel szemben mi lehetett volna az elvi megközelítésű szabályozás a fenti rendelet esetében? A jogalkotó például mondhatta volna ezt, tekintettel a bekezdés b) pontjára, amely kifizetési háromszögek felhasználását teszi kötelezővé, ily módon összevonva az a) és a b) pontokat: „Az IBNR tartalékot a rendelkezésre álló tapasztalati kárfizetési minták alapján kell meghatározni, tekintettel azok jövőben várható alakulására. Amennyiben nem áll rendelkezésre saját kártapasztalat, úgy iparági kárfizetési minták felhasználásával, a vállalt kockázat és az iparági adatok összevetése alapján kell a tartalékot meghatározni.”

Az elvek alkalmazásával kapcsolatban hangsúlyozni kell az észszerű szakmai megítélés¹¹ fontosságát. Egy szabályt be kell tartani, és az alkalmazása során (lényegében) nincs szerepe annak, hogy a konkrét helyzet milyen megítélés alá esik. Az elveket értelmezni kell, és a konkrét megvalósítás során fontos szerepe van a szakmai megítélésnek. Éppen a szakmai megítélés különbözteti meg az aktuáriust a robottól.¹² A robot szabályokat alkalmaz, az aktuárius inkább elveket. Itt érdemes megemlíteni azt az újabban komolyan figyelembe vett körülményt, hogy bizonyos esetekben hangsúlyozottan nem szabad kizárólag a múltbeli tapasztalatokra támaszkodni a jövőbeli események becslésénél. Vannak olyan események, amelyek jellegüknél fogva nem szerepelhetnek a múltbeli tapasztalatok között, azonban amelyek a jövőben igen hangsúlyos szerephez juthatnak: Események, amelyek nincsenek az adatokban.¹³ Ilyen esetekben a szakmai megítélés kulcsfontosságú. Természetesen a szakmai megítélést nem szabad egyfajta szabadkártyának tekinteni, vagyis azt képzelni, hogy erre történő hivatkozással bármilyen jövőre vonatkozó feltevés elfogadható. Épp ellenkezőleg: a szakmai megítélést alá kell tudni támasztani, csak nem feltétlen a múltbeli adatokból mechanikusan származtatható számításokkal.

Fontos továbbá hangsúlyozni azt, hogy a nemzetközi modellszabványok nagyon ritkán alkalmaznak feltétel nélküli kötelezést az aktuárius számára. Valóban, az eddig elfogadott modellszabványok elvéte tartalmaznak olyan fordulatot, hogy az aktuárius „köteles”¹⁴ valamit tenni; ha mégis, akkor nincs kibúvó, és ha az aktuárius ilyen esetben nem felel meg az előírásnak, az etikai vétségnek minősül. Legtöbbször azonban a modellszabványok a „kell”¹⁵ fordulatot alkalmazzák; ez esetben az aktu-

árius nem „köteles” megfelelni az adott követelménynek, ha azonban nem felel meg, akkor észszerű magyarázatot kell adnia arra, hogy az adott körülmények között miért tért el a követelményektől, és ezt jelentésében be kell mutatnia. Ha így jár el, az nem jelenti a szabvány megsértését.

Három nemzetközi és egy európai aktuáriusi modellszabvány létezik.

A nemzetközi aktuáriusi modellszabványok áttekintése

E cikk megírásakor három nemzetközi (ISAP¹⁶) és egy európai (ESAP¹⁷) elfogadott aktuáriusi modellszabvány létezik. Számos modellszabvány kidolgozás alatt áll, vagy az arról szóló döntés megalapozása folyik, hogy kidolgozásuk célszerű-e.

A nemzetközi modellszabványok megalkotásának folyamata szigorúan szabályozott, és a tagszervezeteknek számos ponton van lehetőségük arra, hogy egyfelől véleményüket hallassák, másfelől a folyamatot megakasszák vagy más irányba tereljék. Az IAA esetében az ún. „jogszerű eljárás¹⁸” az alábbi fő lépésekből áll (az AAE esetében ez nagyon hasonló):

- A Tanács¹⁹ (az IAA legfőbb döntéshozó szerve) jóváhagyja a szabványokra vonatkozó Stratégiai Terv kiegészítését az adott kidolgozandó szabvánnyal. Ezt természetesen megelőzi egy felvetés, majd ezt követően egy olyan egyeztetés, hogy az adott szabványra valóban szükség van-e.
- A Szándéknyilatkozatot először a Végrehajtó Bizottság²⁰ fogadja el, majd később ezt a döntést a Tanács ratifikálja. A Szándéknyilatkozat kijelöli a kidolgozandó szabvány lényegi tartalmi elemeit.
- Az Aktuáriusi Szabvány Bizottság²¹ kidolgozza a szabvány hivatalos tervezetét, és ezzel kapcsolatban a tagszervezetekkel és a külsős érdekelt szervezetekkel mélyreható konzultációt folytat.
- Miután az Aktuáriusi Szabvány Bizottság benyújtja a szabvány végső tervezetét, először a Szakmaiság Bizottság²² megvizsgálja, hogy a folyamat a jogszerű eljárással konform módon zajlott-e; pozitív értékelés esetén a Végrehajtó Bizottság megvizsgálja a tervezetet, és dönt arról, hogy elfogadásra ajánlja-e a Tanácsnak, vagy visszautalja-e az Aktuáriusi Szabvány Bizottságnak (figyelem: a Tanács nem írhatja át a tervezetet); végül a Tanács legalább 80 százalékos szavazataránnyal elfogadja a szabványt.

Elfogadott IAA szabványok

Az IAA ez idáig három modellszabványt fogadott el.

- ISAP1: Általános aktuáriusi gyakorlat
Ez egy olyan alap modellszabvány, amely a valamennyi aktuáriusi szolgáltatás

esetén elvárt gyakorlatot rögzíti elvi szinten. (Lényegében az összes többi szabvány gyakorlatspecifikus.) Részletesebb leírását lásd Az aktuáriusi gyakorlat magyar szabványa 1 résznél (tartalmilag e két szabvány között minimális különbség van).

- ISAP2: Társadalombiztosítási programok pénzügyi elemzése
Azon aktuáriusi szolgáltatásokra vonatkozóan fogalmaz meg elvi szintű követelményeket, amelyeket társadalombiztosítási programok pénzügyi elemzése céljából nyújtanak.
- ISAP3: Az IAS19 Munkavállalói Juttatások szabványhoz kapcsolódó aktuáriusi gyakorlat
Azon aktuáriusi szolgáltatásokra ad elvi szintű követelményeket, amelyeket az IAS19-nek való megfelelés érdekében nyújtanak.

Elfogadott AAE szabványok

Az AAE ez idáig egy modellszabványt fogadott el.

- ESAP1: Általános aktuáriusi gyakorlat
Ez az ISAP1 klónja. Külön elfogadásának célja az volt, hogy az AAE egy önmagában konzisztens modellszabvány rendszert hozhasson létre. Az ESAP1 az alapja valamennyi további európai modellszabványnak.

Kidolgozás alatt álló IAA szabványok

- ISAP1A: Modellek felügyelete²³
Azon aktuáriusi szolgáltatásokra vonatkozóan fogalmaz meg elvi szintű követelményeket, amelyeket modellek alkalmazásával (kidolgozásával, kiválasztásával, validálásával és használatával) kapcsolatban nyújtanak.
Mint a sorszám is mutatja: ez igazából az ISAP1 része kellene (vagy kellett volna), hogy legyen. Csak az ISAP1 elfogadása után, a gyakorlatspecifikus szabványok kidolgozása során vált világossá az, hogy a modellek alkalmazásának felügyelete lényegében valamennyi gyakorlatspecifikus szabvány esetében fontos és közös megközelítésű téma. Annak érdekében, hogy az IAA ne zavarja meg a modellszabványok nemzetközi elfogadási folyamatát, az a döntés született, hogy célszerűbb jelenleg egy új, de az alapszabványhoz (az ISAP1-hez) kapcsolódó új szabvány létrehozása az ISAP1 módosítása helyett.
- ISAP4: Az IFRS X²⁴ Biztosítási Szerződésekhöz kapcsolódó aktuáriusi gyakorlat
Azon aktuáriusi szolgáltatásokra ad meg elvi szintű követelményeket, amelyeket az IFRS X-nek való megfelelés érdekében nyújtanak.
- ISAP5: Biztosítói vállalati kockázati modellek²⁵
Azon aktuáriusi szolgáltatásokra vonatkozóan ír elő elvi szintű követelményeket, amelyeket biztosítók esetében vállalati kockázati modellekkel kapcsolatban nyújtanak.
- ISAP6: ERM²⁶ programok és az IAIS biztosítói alapelvei²⁷
Azon aktuáriusi szolgáltatásokra vonatkozóan határoz meg elvi szintű követel-

ményeket, amelyeket biztosítók ERM gyakorlatában a 8-as vagy a 16-os IAIS alapelvnek való megfelelés érdekében nyújtanak.

- ISAP7: „Aktuális becslések” és az IAIS tőkeszabványaihoz kapcsolódó egyéb gyakorlatok
Azon aktuáriusi szolgáltatásokra vonatkozóan fogalmaz meg elvi szintű követelményeket, amelyeket az IAIS – kidolgozás alatt álló – tőkeszabvényaival kapcsolatban nyújtanak.

Kidolgozás alatt álló AAE szabványok

- ESAP2: Az aktuáriusi funkció jelentése a 2009/138/EC irányelv szerint
Azon aktuáriusi szolgáltatásokra vonatkozóan tartalmaz elvi szintű követelményeket, amelyeket a Szolvencia II irányelv, illetve az ennek alapján kiadott bizottsági rendelet szerinti aktuáriusi jelentéssel kapcsolatban nyújtanak.
- ESAP3: A Szolvencia II szerinti ORSA folyamathoz kapcsolódó aktuáriusi gyakorlat
Azon aktuáriusi szolgáltatásokra vonatkozóan fogalmaz meg elvi szintű követelményeket, amelyeket a Szolvencia II irányelv szerinti ORSA folyamattal kapcsolatban nyújtanak.

Potenciálisan kidolgozandó AAE szabványok

- ESAP4: A Szolvencia II szerint az aktuáriusi funkció szerepe a kockázatkezelési rendszerhez való hozzájárulásban
- ESAP5: A Szolvencia II rendszerében az aktuárius által végzett független felülvizsgálat
- ESAP6: Ugyanaz, mint az ISAP1A
- ESAP7: Az aktuáriusi funkció jelentése a foglalkoztatói nyugellátást szolgáltató intézményekre vonatkozó irányelv²⁸ szerint
- ESAP8: Kockázati jelentés a foglalkoztatói nyugellátást szolgáltató intézményekre vonatkozó irányelv szerint

Az aktuáriusi szabványok Magyarországon

A Magyar Aktuárius Társaság (MAT) 2014. évi rendes közgyűlésén fogadta el azokat a szabálmódosításokat, amelyek lehetővé tették a tagokra nézve kötelező szabványok elfogadását. A MAT által alkalmazott „jogszerű eljárás” némileg egyszerűbb, mint az IAA-é vagy az AAE-é, ezt azonban az magyarázza, hogy egy nemzeti aktuárius szövetség esetében az egyeztetés sokkal egyszerűbb, nem kell annyi szempontot egyeztetni. A magyar „jogszerű eljárás” a következő fő lépésekre épül:

- Javaslatot szabvány kidolgozására bárki tehet.
- A MAT Ügyvezetősége dönt arról, hogy a javaslatot megalapozottnak találja-e; ha igen, akkor szabványtervezetének kidolgozására alkalmas „kompetens bizottság” hoz létre.

- A kompetens bizottság kialakítja a szakmai ajánlás első tervezetét.
- Az első tervezetet a kompetens bizottság körlevélben, illetve a Társaság honlapján nyilvánosságra hozza, továbbá eljuttatja az esetlegesen érdekelt harmadik felek számára, és az észrevételek megtételére megfelelő határidőt tűz ki.
- Az első tervezetről a kitűzött határidőn belül legalább egy nyilvános vitát kell tartani.
- Amennyiben lényeges pontokon nem sikerült észszerű kompromisszumos szöveget kialakítani, akkor a fenti folyamatot meg kell ismételni.
- A végső tervezetet a kompetens bizottság döntéshozatalra az Ügyvezetőség elé terjeszti.
- Az Ügyvezetőség vagy kétharmados többséggel elfogadja, vagy egyszerű többséggel visszautalja a kompetens bizottság számára megismételt eljárás céljából, ellenkező esetben a szakmai ajánlás kibocsátására nem kerül sor.
- Az elfogadott szakmai ajánlást az Ügyvezetőség körlevélben, illetve a Társaság honlapján nyilvánosságra hozza, továbbá eljuttatja azt az érdekelt harmadik felek számára, beleértve ebbe azon nemzetközi szervezeteket, amelyeknek a Társaság a tagja.

A fenti eljárással elfogadott szabvány (azaz abban az esetben, ha a szakmai ajánlás minősítése „kötelező”, vagyis valóban egy szabványról van szó) betartása kötelező a MAT tagjai számára. A megközelítés hasonló ahhoz, mint amit a nemzetközi modellszabványok esetében már láttunk: amikor nem a „köteles”, hanem a „kell” szót alkalmazza a szabvány, akkor az aktuárius jelentésében magyarázatot adhat arra, hogy miért nem követte a szabványban megfogalmazott követelményt.

Az általános aktuáriusi gyakorlat szabvány rendelkezéseit 2016. január 1. után kell alkalmazni.

A MAT Ügyvezetősége a fenti eljárásrendet követve 2015. április 28-án elfogadta Az aktuáriusi gyakorlat magyar szabványa 1, Általános aktuáriusi gyakorlat (AGy-MSz1) című szabványát. A szabvány rendelkezéseit a 2016. január 1. után megkezdett aktuáriusi szolgáltatások esetében kell alkalmazni. Ez azt jelenti, hogy minden aktuáriusnak, aki a MAT tagja, 2016-tól aktuáriusi munkája során figyelembe kell vennie az egyes számú magyar szabvány rendelkezéseit. **Tudatában kell lennie annak, hogy amennyiben – megfelelő indok hiányában – nem a szabvány előírásainak megfelelően jár el, úgy etikai vétséget követ el, amelynek a vétség súlyával arányos következményei lehetnek.**

Fontos eleme a magyar szabványnak – és éppen ez az a terület, amelyben a hazai szabvány kissé eltér a megfelelő nemzetközi modellszabványoktól –, hogy pontosabban tisztázza az aktuárius felelősségét abban az esetben, amikor munkavállalóként nyújt aktuáriusi szolgáltatásokat. A szabvány figyelembe veszi azt, hogy ilyen esetben nem

praktikus és észszerű pontosan ugyanazokat a szigorú követelményeket támasztani az aktuáriussal szemben, mint amikor külső tanácsadóként nyújtja szolgáltatását.

Fontos rámutatni ugyanakkor arra is, hogy a szabvány betartása nem jelent túlzott addicionális figyelmet és munkaráfördítást: a benne megfogalmazott rendelkezések legtöbbje olyan, amelyet a körütekintően dolgozó aktuárius amúgy is betartana.

Az egyes számú szabvány által felölelt legfontosabb területek a következők:

- A szabvány célja, hatóköre és alkalmazhatósága
- Szakmai megítélés
- Aktuáriusi megbízás elfogadása
- A releváns körülmények ismerete
- Mások eredményeire való támaszkodás
- Arányosság és materialitás
- Adatminőség
- Módszerek és feltevések
- Folyamatmenedzselés
- Független felülvizsgálat
- Későbbi események
- Dokumentáció
- Kommunikáció, jelentés

A szabvány elfogadásával a MAT nagy lépést tett annak érdekében, hogy a tagjai által az egyes számú szabvány szellemében nyújtott szolgáltatások a felhasználók körében elfogadottabbak legyenek.

Valamennyi MAT-tagnak javasolható a szabvány tanulmányozása, hiszen 2016-tól ennek szellemében kell munkáját végeznie.

Ezen túlmenően az aktuáriusi szolgáltatások felhasználóinak (biztosítók, pénztárak, hatóságok, könyvvizsgálók vezetőinek) is hasznos lehet tisztában lenni azzal, hogy a jövőben a magyar aktuáriusoknak milyen minőségi elvárásoknak kell megfelelniük.

IRODALOMJEGYZÉK

IAA szabványok:

http://www.actuaries.org/index.cfm?lang=EN&DSP=PUBLICATIONS&ACT=STANDARDS_ISAP

AAE szabványok:

<http://actuary.eu/about-the-aae/european-standards-of-actuarial-practice/>

Magyar aktuáriusi szabvány:

<http://actuary.hu/weblap2/szakma/mat-ajanlasok/>

HIVATKOZÁSOK

¹ Az is nagyon érdekes kérdés, hogy mi az igazi véletlen természetrajza, de most sajnos nem ez a témánk.

² <https://hu.wikipedia.org/wiki/Aktu%C3%A1rius>; 2015.10.28

³ <https://hu.wikipedia.org/wiki/Szakma>; 2015.10.28

⁴ Globális nemzetközi szinten az aktuárius szakmát az International Actuarial Association képviseli; az európai szervezet az Actuarial Association of Europe.

⁵ Sajnos vannak ilyen emberek. És bizonyára lesznek olyan felhasználók is, akik nem kérnek azon aktuárius szakembereket szolgáltatásaihoz, akiket kötnek az aktuáriusi szakmai szabványok. Ez ahhoz hasonló gondatlanság, mint kuruzslóhoz fordulni. (Kuruzsló alatt nem az ún. alternatív gyógyítókra gondolunk, hisz őket éppúgy köthetik szakmai szabályok, szabványok, hanem azokra, akik a tájékozatlan emberek hiszékenységet használják ki.)

⁶ Az AAE teljes jogú tagszervezetei között érvényben van az ún. minősített tagok kölcsönös elismeréséről szóló egyezmény, amelynek értelmében az AAE egyik teljes jogú tagszervezetének minősített tagja (bizonyos különböző vizsga vagy meghatározott adaptációs időszak leteltét követően) kérheti felvételét egy másik teljes jogú tagszervezetbe minősített tagként, és ez a kérelem nem utasítható el.

⁷ A lényegi konzisztencia tartalma a következő: nincs materiális tartalmi eltérés, illetve ellentmondás a helyi szabvány és a nemzetközi modellszabvány között.

⁸ Például a Szolvencia II irányelv a következő fő kockázati kategóriákat határozza meg: piaci, biztosítási, hitel, működési kockázatok. Ez nem jelenti azt, hogy az irányelv ne ismerne el egyéb kockázatokat is.

⁹ Eszerint e nemzetközi szervezetek tartózkodnak attól, hogy olyan ügyekkel foglalkozzanak, amelyeket az egyes tagszervezetek hatékonyabban tudnak kezelni.

¹⁰ 8/2001 PM rendelet

¹¹ E cikkben röviden: szakmai megítélés. A MAT által elfogadott szabványban, hivatalosan: szakmai megítélés.

¹² Egy nemrég közzétett kutatás felmérte azt, hogy mely foglalkozások vannak leginkább, illetve legkevésbé kitéve annak, hogy a számítógépek (tulajdonképpen: robotok) alkalmazásával feleslegessé válnak. Az aktuárius viszonylag előkelő helyezést ért el a nem feleslegessé váló foglalkozások körében (702-ből a 209., a feleslegessé válás valószínűségét 21%-ra becsülték). Ld.: http://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/downloads/academic/The_Future_of_Employment.pdf

¹³ Az angol irodalomban: ENID, azaz Events Not In Data.

¹⁴ Must

¹⁵ Should

¹⁶ International Standard of Actuarial Practice

¹⁷ European Standard of Actuarial Practice

¹⁸ Due Process

¹⁹ Council

²⁰ Executive Committee

²¹ Actuarial Standards Committee

²² Professionalism Committee

²³ Governance of Models

²⁴ Az IFRS X az International Accounting Standards Board által kidolgozandó, a biztosítási szerződésekkel kapcsolatos pénzügyi jelentésekre vonatkozó nemzetközi szabványt jelenti.

²⁵ Insurer Enterprise Risk Models

²⁶ Enterprise Risk Management

²⁷ IAIS Insurance Core Principles; az IAIS a biztosításfelügyelet nemzetközi szervezete (International Association of Insurance Supervisors)

²⁸ IORPs Directive: Institutions for Occupational Retirement Provision Directive